

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 29. julija 1863. ~

Gospodarske stvari.

Bela pesa.

Da bravci „Novic“ nekoliko bolj na drobno zvejo, kakošen pomen in prid da ima sladka bela pesa (Runkelrüben) v našem cesarstvu, iz ktere skoraj toliko sladkorja (cukra) naredé, kolikor ga cesarstvo potrebuje, naj dokažejo sledeče vrstice.

V vsem cesarstvu je 126 fabrik, ki iz bele pese zdaj sladkor delajo, 11 se jih zopet na novo zida, in sicer 7 na Českem, 4 na Moravskem. Od unih 126 jih je 60 na Českem, 27 na Moravskem, 21 na Ogerskem, 10 v Šlezii, 5 v Avstrii, 3 pa v Galicii.

Imenovanih 126 fabrik je v letu 1860 in 1861 izdelalo 14 milijonov in 195.851 centov sirove pese, in so plačale 5 milijonov in 365.999 gold. davka.

Leta 1853 se je iz ptujih dežel v naše cesarstvo pripeljalo 993.000 centov moke za sladkor, leta 1861 pa le 35.000 centov, toraj 958.000 centov menj. — Iz tega se vidi, koliko denarja se je pri pridelovanju pese za sladkor v cesarstvu našem samo pri poljedelstvu prihranilo, ki je sicer šel v ptuje dežele.

Al to še ni vsa korist pese. Ona dá veliko tisoč centov perja za živinorejo, in ko se je pesa zribala in sok, ki daje sladkor, iz nje iztlačil ali izprešal, dá še prešanje ljudem toliko živinske klaje, da jo nekteri celo zimo in še celó do poletja k drugi krmi dodevajo. To prešanje devajo nekteri v kadi, nekteri pa v nalašč zato zidane jame, da se izkisa kot kislo zelje, kar je še bolj tečno in zdravo za živino memo sirove.

Vse to, mislimo, bi vendar moglo tistim oči odpreti, ki se vedno še z vsemi štirimi starega kopita držé. Ko bi se bile gori imenovane dežele vedno starega kopita držale, bi se vedno še 993.000 centov sladkorne moke iz Amerike itd. v naše cesarstvo vozilo ali pa še več, ker se od leta do leta več kave povžije.

Se vé, da mi, ki smo v goratih in kamnitih deželah, ne moremo toliko pese saditi, da bi sladkor delali iz nje; al korist bele pese saj za živinsko klajo je tolika, da naj bi jo vsak gospodar sadil kar največ more, posebno ob krajih in okoli zelnika, pa še en ali več krajev zraven zelnika, zakaj to bi bilo priročno za oheranje perja zelnega in pesnega.

Ker je pa več sort bele pese, se mora le tista saditi, ki obilo perja pa debelo peso daje, tako imenovana „živinska pesa“, zakaj pesa za sladkor ostaja drobnejša, daje manj perja in hoče bolj zemljo in skrbnejše obdelovanje.

Pred nekterimi leti smo laško (papeževo) repico priporočevali, ker boljšega vedili nismo; zdaj pa, ko se že več let s pridelovanjem pese pečamo, dobro vemo, kakošen razloček da je med peso in laško repico. Iz skušinj lahko rečemo, da pesa petkrat in še več-

krat več koristi donaša kot repica, zakaj pesa, ako jo zgodaj sadiš, ti dá, če tudi jo presilno in v škodo ne obraš, do jeseni obilo perja; ko jo poruješ, ti dá še veliko perja in jako veliko lepe debele pese, ktero moreš do spomladi in poletja dobro hraniti, in drobno zrezano, še bolje pa zribano s pridom živini z rezanco vred rabiti. (Drugi pot bomo o obdelovanju pese več govorili.)

Kdor se v Ljubljani hoče prepričati, kako da umno sejana in obdelana pesa na njivi stoji, naj gré v Latermanov drevored, pa bo vidil na njivi Maličevi, ki se na imenovani drevored naslanja, lep kos take pese, da menimo malo kje v naši deželi več in lepše.

Toraj kmetovavci ne držite se dalje starega kopita! Židoreja in pesa so pridelki, ki so v naši deželi še skoraj da v zibelki; skušnje družih dežel pa kažejo, da so sila koristni pridelki za živino pa tudi lek (arcnija) za mošnjo, da jetike ne dobi. Hvale vredno bi tedaj bilo, da bi se kmetovavci ravno tako pridno bele pese lotili, kakor so se že v celi deželi prijeli murv in pridelovanja svile.

Juri Pajk.

Kaj je Kranjcem zdaj za povzdigo sviloreje živa potreba?

Večletno priporočevanje „Novic“ in „Pratike“, djanska pomoč kmetijske družbe, ki je že tisoč in tisoč murbenih dreves iz svojega vrta po deželi razdelila, in pa lepi izgledi, ki jih kmetom že več let dajejo pridni grajščaki in drugi posestniki, so dosegli svoj namen. Že imamo na milijone murb v deželi, — že se izreja vsako leto na milijone svilnih črvičev v naši domovini, pa še jih bo čedalje več.

Vprašanje je zdaj: kam pa s pridelkom, kam s kokoni? Da bi si le črviče za seme špogali in seme prodajali, to ne gré in bo še manj šlo vprihodnje. S semenom je bila kupčija le takrat dobra, ko je na Laškem se začela bolezen črvičev in je naša dežela še slovêla, da je čisto zdrava. Zdaj ni več tako, — zato se mora špekulacija od semena obrniti na pridelovanje svile (žide). Svila (ne pa seme) je obogatila tudi Lahe. To mora vprihodnje tudi naša skrb biti.

K temu pa je treba, da stopi na noge v naši deželi kak premožen mož ali da jih več stopi v družbo, in da se tako napravi fabrika, ktera prede svilo iz kokonov, ki jih skupuje po deželi na svoj račun ali kjer si jih vsak gospodar more proti plačilu izpresti dati. V „Bl. aus Krain“ je, če se ne motimo, žl. gosp. J. Langer, sprožil to lepo misel, ktera navdaja vsacega, komur je napredek murbo- in sviloreje znan. Domoljubni gospod priporoča to početje kmetijski družbi naši, in nadjamo se, da njegova beseda ne bode nikakor ostala glas v puščavi, ker na čelu družbe